

Los Cabañiles (Sucaina, Alt Millars). Un assentament de transició Dels segles VII al VI aC. Avanç de la campanya d'excavacions de l'any 2001

Miquel Cura Morera^{†*}
Francesc Gusi i Jener*
Ferran Falomir Granell*

Resumen

Presentamos en esta breve noticia los últimos resultados de la excavación en el asentamiento de Los Cabañiles (Zucaina, Alto Mijares). Destacamos tres aspectos del conjunto: el urbanístico con la excavación del Edificio C; el ritual funerario, con el descubrimiento de una nueva inhumación infantil en urna; y el cronológico, dentro de un contexto de paso del siglo VII al VI aC en dos fases sucesivas a nivel constructivo.

Abstract

The aim of this paper is to present the latests results of the archaeological intervention carried out at the settlement of Los Cabañiles, in Zucaina (Alto Mijares). Three aspects of the excavation stand out: the aspect of town planning, which has been studied with the excavation of Building C; the funerary ritual, with the discovery of a new child burial in an urn; and the chronological aspect, as the settlement was built between the seventh and sixth centuries BC, in two successive constructive stages.

ANTECEDENTS

El SIAP de la Diputació de Castelló, sota la direcció d'En Miquel Cura i l'assessorament d'en Francesc Gusi, va reprendre a l'any 2000 les excavacions a Los Cabañiles, amb la perspectiva que els nous plantejaments crítics i metodològics sobre les edats del ferro i ibèric antic podrien afinar la contextualització d'aquest assentament (Cura, 2001). Fins ara, i dins de la bibliografia del món ibèric, es citava relacionat amb La Escudilla, assentament situat a escassos 500 metres pel

que fa a la rellevant informació aportada sobre el món funerari en un moment inicial de la formació de la cultura ibèrica (Gusi, 1989, 1995a, 1995b, 1997).

De forma sintètica podem destacar de la campanya de l'any 2000, la documentació efectiva d'un gran edifici ("edifici C") a l'est del sector excavat al 1969 (Gusi, 1971), que no queda alineat sinó desplaçat uns 70 centímetres respecte el mur de capçalera de les dues habitacions descobertes en l'antiga excavació (Cura, 2001; Cura, Gusi, 2000).

[†] * Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació de Castelló. Complex Penyeta Roja, apartat 316. 12080-Castelló de la Plana. <arqueologia@dipcas.es

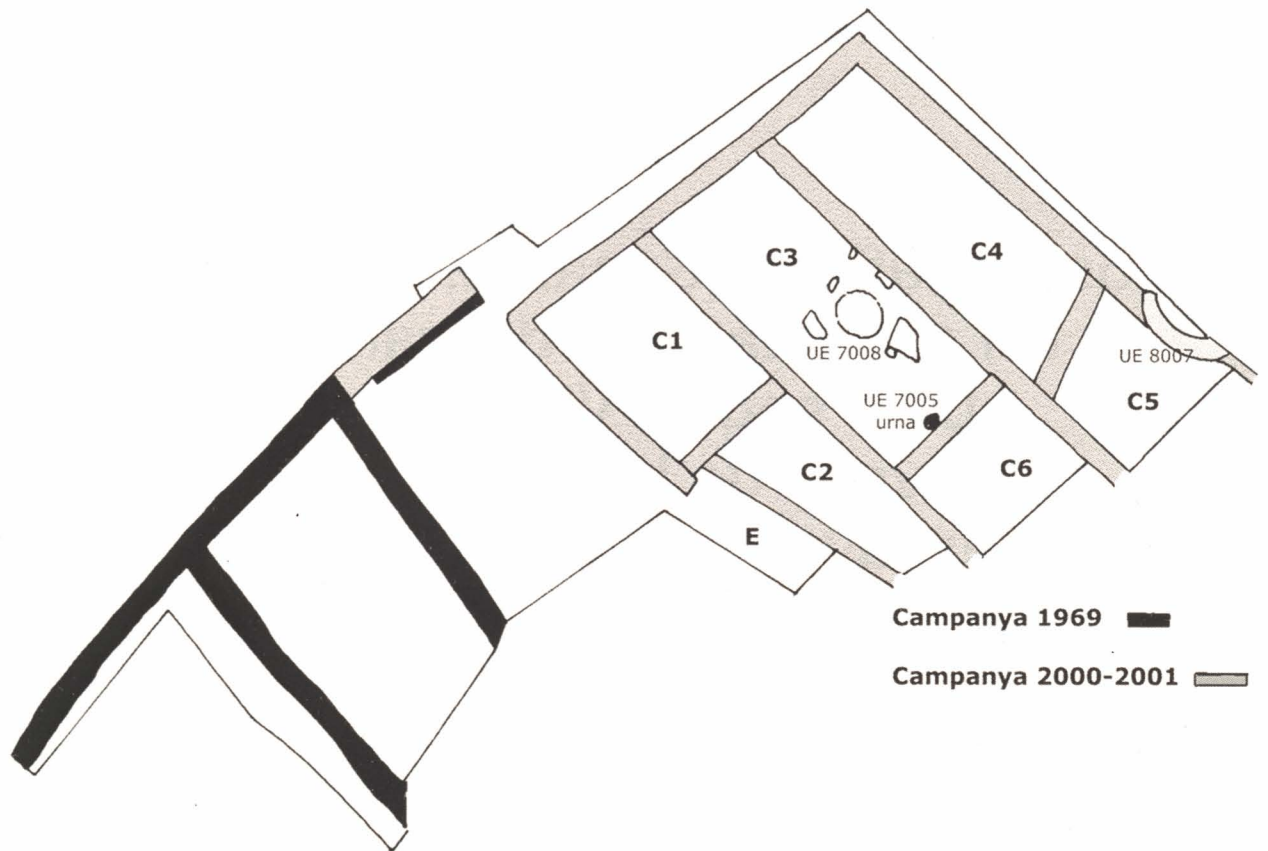

Figura 1. Planta de l'àrea excavada; habitacions i "edifici C".

Amb la intenció de delimitar cronològicament el període d'ús d'aquest habitat, les diferents fases constructives i la seva funció, la represa de les activitats es va centrar en la continuació de l'excavació del que anomenem "edifici C". Al mateix temps es va continuar descobrint el mur de capçalera de les habitacions cap a l'oest, confirmant-se l'amplitud de que anomenem com a Z, la de la qual es continua desconeixent la seva extensió completa.

La construcció que hem anomenat "edifici C" ha resultat ser una conjunt constructiu més complex a mesura que s'ha estès la excavació a l'est de les dues estances identificades en anteriors campanyes. En un primer moment es va finalitzar la excavació de les estances C1 i C2, parcialment excavades a l'any 2000. La continuació de la excavació en extensió al llarg de campanya ens va permetre delimitar l'amplitud d'aquest edifici en el qual disposades longitudinalment es distribueixen sis estances documentades fins el moment. El que si es evident és la homogeneïtat de la construcció, ja que el perímetre exterior està conformat per un pany de mur continu que adquireix una forma

rectangular, dissociada urbanísticament, pensem, del grup d'habitacions de l'àrea més a l'oest.

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS: "L'EDIFICI C"

Descrita mes amunt, la construcció en la qual ens em centrat en aquesta campanya, es de planta rectangular i està dividida en tres cossos longitudinals separats per parets mitgeres. Considerem unitària tota la construcció. El cos central i el mes oriental son els mes regulars, amb la mateix llargària i amplada. A aquest nucli principal se li afegiria a l'exterior un cobert (C1) i un petit espai dedicat a activitats relacionades amb el metall (C2) si interpretem la trobada del motlle de fosa trobat en aquet espai com indicati a tenir en compte, juntament amb la presència de cendres. Tanmateix, aquest espai es destaca per la seva disposició dins del conjunt, ja que es mes estret i difereix de la disposició estructural de les altres estances. Pot ser inclòs que fora un descobert vinculat amb la estança C1.

Figura 2. "Edifici C", vist des del sud.

La estança C6 la considerem com a vestíbul d'accés a la unitat principal de la casa que seria la estança C3; amb les restes de la llar i un enterrament en urna sota el seu paviment com a indicis més evidents de la centralitat d'aquesta estança. Queda clar aleshores, que en la nostra hipòtesi les entrades a les dependències d'aquest edifici es farien pel vessant sud-oest, just la que queda per excavar.

Les estances C4 i C5 les podem veure també com a dependències annexes al nucli principal encara que no descartem la possibilitat de que fos una unitat domèstica diferent. No obstant la inexistència de restes de mobiliari o estructures associades a funcions domèstiques o productives fan difícil una interpretació clara al respecte.

CONCLUSIONS

Destaquem la troballa d'una nova inhumació en urna sota la estratificació de l'abandó i el

nivell d'ocupació de la estança. Aquesta troballa s'afegeix a les altres cinc urnes trobades en la campanya de 1969 a l'estança B (Gusi, 1971, 1989). Ubicada en un retall de la roca natural, es tracta d'un recipient fet a mà, amb la presència de les restes de tres nounats.

Pel que fa a la seva cronologia i adscripció cultural, l'assentament presenta un context material que, en línees generals, posseeix unes característiques del qual podrien establir-se com a definitòries del període crono-cultural que comença en el tram final del ferro antic i es desenvolupa fins arribar a un context de l'ibèric antic; així ho marquen les importacions de filiació fenícia occidentals, juntament amb els primers materials a torn que imitaran aquestes formes i l'absència significativa de material que anés més enllà de mitjans del segle VI aC. La mateixa producció de ceràmiques a mà es troba entroncada clarament amb el moment cultural anterior de l'edat del ferro antic.

El (des)coneixement desigual del substrat anterior en la comarca i àrees limítrofes més pròximes no ens permet establir amb exactitud l'origen i provenença d'aquest pobladors de l'assentament ni la causa d'aquesta nova ocupació però tindrà a veure amb les causes que s'han barallat per a situacions similars en altres àrees veïnes com el cercar llocs més apropiats per a les noves necessitats del control del territori i els seus recursos que s'intueixen una volta encetat el segle VI aC.

Malauradament els treballs que puguin permetre aquesta anàlisi encara estan per completar, en primer lloc perquè aquest territori no ha estat objecte de l'atenció dels investigadors des d'un punt de vista sistemàtic (Gil Mascarell, Hernández, Oliver, 1996, 244). Justament per a cobrir aquesta mancança s'estan duent a terme per part del SIAP diverses activitats en aquesta comarca, fruit de les interessants perspectives obertes per la excavació de la necròpolis tumular del Mesón del Carro efectuada per E. Barrachina l'any 2003 (Barrachina, 2002-2003), i continuades als anys 2004 i 2005 amb les prospeccions en el terme municipal de Cortes de Arenoso. D'aquesta manera aquesta activitat de prospecció es veurà estesa al mateix territori circumdant al nucli Cabañiles-Escudilla a partir d'aquest mateix any.

BIBLIOGRAFIA

- BARRACHINA, E. (2002-2003): *Dos nuevas necrópolis d'incineració a la conca del Millars: el Mesón del Carro i La Vilavella (Castelló)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 23, pp. 141-150. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.
- CURA, M., GUSI, F. (2000): *Inici de noves intervencions arqueològiques al jaciment de Los Cabañiles (Sucaína, l'Alt Millars)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 21, pp. 473-475. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.
- CURA, M. (2001): *Memoria preliminar de las excavaciones en Los Cabañiles; Zucaína, Alto Mijares; campaña 2000*. (Inédita).
- GIL-MASCARELL, M., FERNÁNDEZ, A., OLIVER, A. (1996): *Resultados de las excavaciones arqueológicas en el yacimiento ibérico de la Torre de Foios (Lucena, Castellón)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 17, pp. 219-254. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.
- GRANGEL, E., ULLOA, M. P. (2000): *Aproximación a la arqueología del término municipal de Lluçena*. Monográfica de Lluçena (L'Alcalatén), pp.193-228, Universitat Jaume I. Lluçena.
- GUSI, F. (1971): *Informe sobre la campaña de excavaciones en la región del alto valle del Mijares*. Noticiario Arqueológico Hispánico, núm. XVI, pp. 205-241. Madrid.
- GUSI, F. (1989): *Posibles recintos necroláticos infantiles en Castellón*, Cuadernos de Prehistoria y Arqueología de Castellón, 14, pp. 19-42. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.
- GUSI, F. (1995a): *El templo ibérico y los recintos necroláticos infantiles de La Escudilla (Zucaína, Castellón)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 16, pp. 107-114. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.
- GUSI, F. (1995b): *Inumazioni in urna di fanciulli dell'epoca iberica e la sua possibile relazione con delle influenze fenicio-puniche*. Actes du III^èm Congrés International des Études Phéniciennes et Puniques (Tunis,1991), vol. II, pp. 133-141. Tunís.
- GUSI, F. (1997): *Lugares sagrados, divinidades, cultos y rituales en el levante de Iberia*, Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 18, Castelló, pp. 171-209. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.